

Sovjetunionens politiska parker

– en fallstudie om parker med politiska syften enligt de sovjetiska socialistiska samhällsidealen

Political parks from the Soviet union – a case study about parks with political purposes in accordance with Soviet socialism

Erik Andersson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp, 2022

Sovjetunionens politiska parker – en fallstudie om parker med politiska syften enligt de sovjetiska socialistiska samhällsidealen

Political parks from the Soviet union – a case study about parks with political purposes in accordance with Soviet socialism

Erik Andersson

Handledare: Patrik Olsson, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Frederik Aagaard Hagemann, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod: EX0845
Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2022

Nyckelord: Sovjetiska parker, landskapsarkitektur i Sovjetunionen, politisk landskapsarkitektur

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt. Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Abstract

This paper aims to discuss the relation between the landscape architecture in parks and the politics and ideology of the Soviet Union. Firstly, a background about the landscape architecture and architecture history of Russia is given, together with some important styles and expressions particularly connected to that time. Then, this paper is followed up by the results of a case study, where five different parks from the Soviet Union are examined. The previous literature speaks clearly about how the connection between ideology and architecture has a strong bond and the architecture and parks built in the Soviet times were all part of the plan to unite the people of the socialist union. The question of the paper is how and why the Soviet Union built parks for political purposes and will be discussed later in this paper. Finally, I point out the ambiguity of parks from the Soviet Union and if there actually is a distinct design. However, the parks clearly have a definite relation to the politics of the Soviet Union.

Key words: soviet parks, soviet landscape architecture, political landscape architecture

Sammanfattning

Uppsatsen diskuterar kopplingen mellan landskapsarkitektur i parker och Sovjetunionens politik och ideologi. Först ges en övergripande historisk bakgrund till Sovjetunionens landskapsarkitektur och arkitektur och några tillhörande stilbegrepp och som sedan följs upp av en fallstudie med fem parker från Moskva och Volgograd presenteras. Frågeställningen för uppsatsen är: hur och varför har Sovjetunionen utformat parker i politiska syften, och avslutningsvis diskuteras frågan utifrån ett antal olika infallsvinklar. Sammanfattningsvis kan konstateras att det inte råder något entydigt svar angående parkernas stil under Sovjetunionen, utan den har förändrats och präglats av olika stilar och tidsideal. Däremot finns det en stark koppling mellan politiken från Sovjetunionen och parkerna, både i form av materiella och immateriella aspekter och därför anlades parkerna.

Nyckelord: sovjetiska parker, landskapsarkitektur i Sovjetunionen, politisk landskapsarkitektur

Innehållsförteckning

FIGURFÖRTECKNING	6
1. INLEDNING.....	7
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	8
1.2 METOD	8
1.3 URVAL OCH UNDERSÖKNINGSOMRÅDE FÖR FALLSTUDIEN	8
1.4 AVGRÄNSNINGAR OCH BEGREPPSFÖRKLARINGAR	9
1.5 METODKRITIK.....	9
1.6 KÄLLKRITIK.....	10
2. RYSSLANDS LANDSKAPSARKITEKTUR- OCH ARKITEKTURHISTORIA	10
2.1 ÅRHUNDRADEN INNAN ÅR 1900	11
2.2 ÅR 1900 – 1920	11
2.3 ÅR 1920 – 1930	12
2.4 ÅR 1930 – 1940	13
2.5 ÅR 1940 – 1953	14
2.6 ÅR 1953 – 1991	15
2.7 ÅR 1991 – 2000	15
2.8 ÅR 2000 OCH FRAMÅT	16
3. DOMINERANDE STILAR OCH UTTRYCK I SOVJETUNIONENS ARKITEKTUR.....	17
3.1 STALINISM OCH SOCIALISTISK REALISM	17
3.2 MONUMENT OCH NATIONELL IDENTITET	18
3.3 KONSTRUKTIVISMEN I SOVJETUNIONEN	18
3.4 FLERA SIDOR AV DEN SOVJETISKA LANDSKAPSARKITEKTUREN.....	19
4. FALLSTUDIE	21
4.1 GORKIJPARKEN	21
4.2 SEGERPARKERNA FOSTERLANDET KALLAR OCH POKLONNAYA GORA.....	23
4.3 VDNKH-PARKEN.....	24
4.4 IZMAYLOVSKY PARK	25
5. DISKUSSION	27
5.1 PARKERNAS UTFORMNING	27
5.2 PARKERNAS SYFTE OCH DISKUSSION AV DESS BETYDELSE FÖR DEN IDEALA SOVJETISKA STADEN.....	27
5.3 SKILLNADER OCH FÖRÄNDRINGAR I SOVJETS PARKER	28
5.4 DAGENS LANDSKAPSARKITEKTUR I RYSSLAND OCH BEVARANDET AV GAMLA PARKER	29
6. SLUTSATS OCH FORTSATTA STUDIER.....	30
7. REFERENSER.....	31

Figurförteckning

<i>Figur 1. Moscow, Worker and Kolkhoz Woman from the Main Gate (Grachev 2013) (CC BY 2.0).</i>	18
<i>Figur 2. Moscow Gorky Park colonnades viewpoint (Savin 2016) (Free Art License 1.3).</i>	21
<i>Figur 3. Moscow Gorky Park main portal (Savin 2016) (Free Art License 1.3)</i>	22
<i>Figur 4. Мамаев курган (YakovLew 2013) (CC BY-SA 4.0)</i>	23
<i>Figur 5. Victory park on Poklonnaya Hill (mos.ru 2020) (CC BY 4.0)</i>	24
<i>Figur 6. VDNKh (Samarin, mos.ru 2020) (CC BY 4.0)</i>	25
<i>Figur 7. Moscow, tram tracks through Izmaylovsky Park (Grachev 2016) (CC BY 2.0)</i>	26

1. Inledning

Mako et al (2014) hävdar att politik och ideologi är grunden för all arkitektonisk byggande och strategi. I demokratier syns oftast inte de politiska eller ideologiska motiven bakom arkitekturen medan det oftast har varit tvärtom i totalitära regimer (ibid). Den arkitektoniska utformningen kan till exempel fungera som medel för att betona individualistisk eller kollektivistisk ideologi och politik, och samtidigt vara en symbol för samhället (ibid). I den här uppsatsen undersöks och diskuteras en totalitär makt och hur deras ideologi avspeglades och påverkade landskapsarkitekturen i parkerna. Området för undersökningen är forna Sovjetunionen, som under större delen av 1900-talet var en diktatur med en tydlig politisk och ideologisk agenda (Nationalencyklopedin u.å.).

Den sovjetiska politiken och ideologen syntes inom alla samhällsområden i Sovjetunionen och styrdes med en detaljerad precision. Den revolutionära sovjetiska politiken innebar i praktiken planekonomi och kollektiviseringar inom alla samhällsfack, där staten hade kontroll (Nationalencyklopedin u.å.). Särskilt drabbat blev industrin och jordbruket, men även arkitekturen. Sovjetunionens ledning utropade ett nytt samhällsbyggande och de sovjetiska idealen syntes i arkitekturen genom hela den sovjetiska tiden mellan åren 1922 – 1991 (ibid).

För landskapsarkitektur innebar 1900-talets diktatur ett utstuderat fysisk byggande som kontrollerade och upprätthöll Sovjetunionens ideal (Tarkhanov & Kavtaradze 1992 se Crowley 1993). Gator, torg, offentliga ytor och hela stadsdelar och kvarter planerades och konstruerades enligt de sovjetiska idealen (ibid). Även parker blev en viktig del i den sovjetiska landskapsarkitekturen (Shaw 2011). Parkernas betydelse ses bland annat i återberättandet av den nationella historien och i försöken att sammansvetsa det sovjetiska folket (ibid).

I samband med tidiga 1900-talets stora förändringar inom politik och ekonomi i Ryssland, skulle Moskva bli det världsledande socialistiska föredömet för andra socialistiska städer runtom i Sovjetunionen och världen (Tarkhanov & Kavtaradze 1992 se Crowley 1993). Den fysiska utformningen i Moskva kom därför att ändras, till fördel för de politiska ideal som rådde under större delen av 1900-talet i Sovjetunionen (ibid). I Moskva finns några av de första exemplen på Sovjetunionens särskilt utformade parker för kulturell förändring (Shaw 2011). Även andra betydelsefulla parker återfinns i Moskva (ibid).

Uppsatsen tar ansats i spår av Kopec och Lord (2010) som menar att studier kring sovjetisk arkitektur och urban miljö är värda gedigna och seriösa studier, för att bättre förstå hur landskap och urbana miljöer kan spela en roll som ett ideologiskt verktyg. Dessutom hävdar de att kulturhistoriska miljöer ska bevaras för att kunna studeras utifrån olika perspektiv, bland annat arkitekturhistoria, konservering och miljöpsykologi (ibid). Kopec och Lord (2010) konstaterar slutligen i deras inledning till artikeln, att studierna är viktiga för att kritiskt granska parkernas ändamål, som en del i stadsplaneringen, för att förhindra en liknande situation – det vill säga stadsbyggandet som ett politiskt medel.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att diskutera och undersöka hur parkernas landskapsarkitektur har speglat och agerat politiskt medel i forna Sovjet och den konkreta frågeställningen för uppsatsen är:

- Hur och varför har Sovjetunionen utformat parker i politiska syften?

1.2 Metod och material

Uppsatsens fokus är parker från Sovjetunionen och uppsatsen består huvudsakligen av två delar: en deskriptiv del och en fallstudie. Den deskriptiva delen avser att ge en översiktlig bakgrund av den sovjetiska politiken och ideologin och hur det generellt uttrycktes i stadsplaneringen, arkitekturen och landskapsarkitekturen. Den generella bakgrunden ges med anledning av påståendet av Bellat (2017) som menar att Stalin aldrig uttryckte en särskild metod för landskapsarkitekturen och parkerna i Sovjetunionen, utan det blev arkitekternas uppdrag att tolka Stalins politik i den urbana gröna miljön. Den deskriptiva delen följs sedan upp av en fallstudie som exemplifierar hur parker kunde konstrueras under Sovjetunionen.

Materialet för undersökningen är huvudsakligen litteratur på svenska och engelska som har hämtats från databaserna Primo, Web of Science och Google Scholar, där jag valt ut litteraturen som är vetenskapligt granskad. Jag har även använt mig av bilder som har hittats genom sökningar på Wikimedia Commons, där allt material är av fri licens.

Arbetet med uppsatsen skedde till början av insamling av källmaterial om Rysslands landskapsarkitekturhistoria och historia för att bilda mig en övergripande uppfattning. Efter det bearbetades källmaterialet i kronologisk och tematisk ordning, vilket resulterade i två delar som jag kallar för Rysslands landskapsarkitektur- och arkitekturhistoria, och dominerande stilar och uttryck i Sovjetunionens arkitektur.

I fallstudien inhämtades källmaterial löpande genom uppsatsskrivandet och materialet kategoriserades efter enskilda parker i delkapitel. I fallstudien har tillgänglig litteratur varit avgörande för fallstudiens resultat, då det råder brist på källmaterial på engelska och svenska över parker som är byggda eller utvecklades under Sovjetunionens tid. Hela fallstudien grundas på tidigare analyserat källmaterial för respektive park som jag bearbetat genom att presentera litteraturen som beskriver parkernas utformning, uppkomst, innehåll och utveckling.

1.3 Urval och undersökningsområde för fallstudien

I fallstudien undersöks existerande parker som byggdes eller utvecklades under Sovjetunionens tid, för att exemplifiera hur parkerna kunde utformas. Mitt urval av parker är grundat på tidigare forskning som beskriver platserna som viktiga och betydelsefulla under Sovjetunionens tid.

Gorkijparken är den första parken av kultur och rekreation som byggdes och blev förebild för andra parker av kultur och rekreation, menar Shaw (2011). Vidare beskrivs Segerparken Poklonnaya Gora som en av de mest betydelsefulla platserna i Moskva (Forest och Johnson 2002). För den andra segerparken som presenteras i fallstudien – fosterlandet kallar – menar Polukhina och Vanke (2015) att betydelsen av statyn som återfinns på toppen av kullen skulle kunna liknas vid betydelsen av frihetsgudinnan i New York eller Jesus-Kristus-statyn i Rio de Janeiro. Det fjärde urvalet av parker är VDNKh-parken som illustrerar tydligt hur

Sovjetunionen ville demonstrera sina stora industriella och ekonomiska utveckling (Forest & Johnson 2002). Slutligen är Izmaylovsky-parken den femte och sista parken som presenteras i fallstudien och är ett exempel på Moskvas större parker och som har haft en stor betydelse som en rekreativa miljö (Slepnev och Al-Qatranly 2021). Med bakgrund till de påstådda betydelsefulla platserna undersöker jag dessa parker som exempel på parker som illustrerar Sovjetunionens ideal och politik.

För undersökningsområdet av parker har särskilda aspekter prövats. De aspekter som undersöks är fysiska komponenter i parkerna så som statyer, monument, minnesmärken, byggnationer, fontäner, material och utsmyckningar är några exempel. Även övergripande information så som platsernas läge i staden, höjdnivåer och formspråk undersöks. Dessutom undersöks immateriella element som bland annat känslan på platsen, konnotationer, associationer, proportioner, sociala förändringar och värderingar, samt kopplingen till sovjetisk politik.

1.4 Avgränsningar och begreppsförklaringar

Uppsatsens huvudfokus är den geografiska del som i dag kallas Ryssland. Det geografiska området har även varit vägledande för inhämtningen av källmaterial. Förutom Ryssland, ingick 14 andra stater i Sovjetunionen och den centrala makten återfanns i Moskva (Nationalencyklopedin u.å.). Staden skulle bli den ideala socialistiska staden och agera förebild för andra städer i Sovjetunionen och världen (Tarkhanov & Kavtaradze 1992 se Crowley 1993). Med den anledningen riktas fokus på Moskva och dess arkitektur och landskapsarkitektur i uppsatsen.

I beskrivningen av Sovjetunionen avser det den union som bildades 1922 och föll 1991 och som hade ett flertal ledare (Nationalencyklopedin u.å.). I beskrivningen av Ryssland menas den stat som blev till efter Sovjetunionens fall 1991 och som i dag kallas Ryssland.

I avseendet gällande ideologi och politik är det inte den definitiva skillnaden mellan dessa två som uppsatsen ämnar att diskutera och därför görs ingen större skillnad mellan dessa två begrepp. Däremot vill jag betona begreppens omfångsrika innehåll och att begreppen kan ha två olika distinkta betydelser. Men i den här uppsatsen avser politik och ideologi de hypotetiska avsikter regimen i Sovjetunionen hade för ändamål att verkställa praktiskt och som påverkade befolkningen i Sovjetunionen.

Ett tredje begrepp som jag vill diskutera är konstruktivismen. I den här uppsatsen utgår jag helt och hållet ifrån Nationalencyklopedins definition av konstruktivismen, det vill säga: en stil inom byggnadsarkitektur som benämns som den ryska versionen av modernismen och som framför allt syntes på 1920-talet (Nationalencyklopedin u.å.).

1.5 Metodkritik

De metodiska delarna i uppsatsen kan diskuteras och ha utförts på andra sätt. För resultatet hade det kunnat spela roll vilken metod som utfördes. Till exempel hade platsbesök, intervjuer och tillämpning av etablerade metoder förmodligen stärkt uppsatsen. Vidare undersöks endast ett fåtal parker i Sovjetunionen, med fokus på Moskva. För att ge en ytterligare förståelse för parker och landskapsarkitektur i forna Sovjetunionen såg ut, hade det varit relevant att undersöka landskapsarkitekturen i andra stater i forna Sovjet och även mindre städer och byar runtom i hela Ryssland.

Ytterligare kan representationen av parker från Sovjetunionen diskuteras. Parkerna tenderar till att vara byggda i början av den socialistiska tiden i Sovjetunionen och en större spridning mellan parkernas anläggande hade förmodligen nyanserat bilden av hur parker i Sovjetunionen såg ut. Framför allt hade förmodligen en park efter Stalins död varit lämplig för fallstudien därför att den politiska och ekonomiska utvecklingen tar en annan inriktning i Sovjetunionen efter hans död.

1.6 Källkritik

Eftersom den här uppsatsen stödjer sig på engelsk- och svenskspråkig litteratur, skulle det kunna påverka resultatet i den här uppsatsen. Återkommande gånger har jag stött på rysk litteratur som skulle kunna ha varit relevant för uppsatsen och det är oklart hur mycket påverkan den ryskspråkiga litteraturen egentligen hade haft för uppsatsen. Dessutom är det oklart om litteraturen har skrivits på originalspråk eller översatts och om översättningarna är korrekta eller inte, och i så fall i vilken utsträckning som inhämtad litteratur har översatts. Källmaterialets validitet har prövats genom ett grundläggande källkritisk förhållningssätt som att bedöma källans trovärdighet, objektivitet, oberoende och tidsmässiga relevans. Dessutom är all källmaterial vetenskapligt granskat och publicerat i någon av de nämnda databaserna för vetenskapliga publikationer med ett undantag: Bellat (2017). Därför vill jag diskutera Bellat (2017), men även Crowley (1993) och Smith (2015) då dessa två är recensioner av tidigare arbeten.

Bellat (2017) är en källa som återkommer flera gånger i uppsatsen, särskilt i delkapitlet konstruktivismen. Jag har inte kunnat hitta hans arbete i någon av de databaser som jag använt för inhämtning av källmaterial. Däremot är hans arbete publicerat i Taylor and Francis, vilket i sig är en del av den akademiska publiceringssajten Informa PCL. Flera andra källor i den här uppsatsen har dessutom sina studier publicerade på Taylor and Francis och jag har bedömt hans arbete som trovärdigt eftersom den följer en vetenskaplig struktur. Dessutom är Bellat (2017) historiker som arbetar på Ecole d'Architecture Paris Val de Seine inom intuitionen för arkitektur. Han har skrivit flera artiklar relaterat till den sovjetiska arkitekturen, landskapsarkitekturen och urbana miljön.

Crowley (1993) är en recension av originalkällan *Stalinist Architecture* av Tarkhanov och Kavtaradze. Källan är däremot vetenskapligt granskad och Crowley återger Tarkhanov och Kavtaradzets arbete med några enstaka frågor och formuleringar. Crowley är uppvuxen i Östeuropa, utbildad inom designhistoria, har arbetat som professor inom design och humaniora och skrivit flera artiklar, böcker och recensioner inom området för design i Östeuropa. I uppsatsen har jag bearbetat Crowleys recension och tolkat vad som är Crowleys egna ord och vad som tycks komma från Tarkhanov och Kavtaradze. Därför refererar jag till respektive författare som tycks utgöra kunskapsunderlaget. Recensionen är skriven i Oxford journal och är en adekvat källa för vetenskapliga recensioner.

Smith (2015) recenserar Martin Kraghs litteratur *Rysslands historia – från Alexander II till Vladimir Putin* och hennes recension är också vetenskapligt granskad. Hon är Ph.d-forskare på Alexanderinstitutet på Helsingfors universitet och har skrivit enstaka recensioner och artiklar relaterade till Rysslands historia. Min uppsatsen stödjer sig på en liten del av hennes recension och som jag tolkat är hennes egna ord. Recensionen är publicerad för Nordisk Østforum, vilket är en vetenskaplig tidskrift som behandlar ämnen inom humaniora och samhällsvetenskap kopplat till Östeuropa, Ryssland, postsovjetiska länder och Balkan. Forskare från Sverige, Finland, Norge, Danmark och Island inbjuds att publicera sina arbeten på tidskriften.

2. Rysslands landskapsarkitektur- och arkitekturhistoria

2.1 Århundraden innan år 1900

Redan på 900-talet präglades Ryssland av det Bysantinska rikets kultur och upptagandet av den kristna ortodoxa tron kom att påverka flera samhällsaspekter (Ignatieva och Smertin 2007). Utformningen av städer, byggnader, parker och trädgårdar var alla en del av bysantinska rikets strömningar i Ryssland och några tidiga och kända exempel återfinns i Moskva. Bland annat räknas de hängande trädgårdarna och klostrens trädgårdar till några av Bysantinska rikets influenser i Ryssland (ibid).

Under 1200-talet minskar Bysantinska rikets influenser, vilket framför allt syns i byggnadsarkitekturen. Byggnaderna påminner inte längre lika mycket om Bysantinska rikets huvudstad Konstantinopel än vad de tidigare hade gjort (Voyce 1957). På 1700-talet verkar det som att influenserna av Bysantinska riket helt och hållet är borta och Voyce (1957) menar att flera ändringar av den ryska arkitekturen skedde med bakgrund till det hårda ryska klimatet. Ungefär under samma tid börjar dessutom träbyggnandet i Ryssland ta fart och Ryssland blir världsledande inom timmerbyggnation (Nationalencyklopedin u.å.). Dessa träbyggen blev så småningom förebild för utformningen av kyrkor och palats gjort i sten (ibid).

Vidare skriver Ignatieva och Smertin (2007) att början av 1700-talet präglades av tsaren Peter den store, där landskapet och trädgårdarna får ett uttryck i stil med övriga europeiska länders exklusiva trädgårdskonst, inte minst Frankrikes formella trädgårdar – med en symbolik för en absolut monarki. Peter den stores öppna förhållning till Europa leder till etablering av en ny huvudstad – Sankt Petersburg – och staden blir ett tydligt och tidigt exempel på ett ryskt försök att integrera Europas kultur och ekonomi (ibid).

Förutom att Europas influenser syntes i Ryssland under 1700-talet skedde också en utveckling av stadsplaneringen. Mönsterstäder började synas i ryska städer under århundradet och ett tidigt exempel på det är återuppbyggnandet av staden Tver som brann ner 1763 (Nationalencyklopedin u.å.). En styrd stadsplanering med en genomgående regelbundenhet kan utläsas i staden. Även breda gator anlades med träd planterade efter dem, vilket påstås ha inverkat på den finska och svenska stadsplaneringen (ibid). En annan rysk byggnadstyp som syns i Sverige är saluhallen som på ryska kallas ”gostinyj dvor” och från början utgjordes av pelargångar byggt runtom en gård (ibid).

Längre fram, på 1800-talet, togs äldre ryska motiv upp i arkitekturen. Stil modern är den ryska benämningen på jugend och var en betydande komponent i 1800-talets ryska arkitektur – under en tid som generellt sätt präglades mycket av ett starkt kulturliv (Nationalencyklopedin u.å.). Under mitten av 1800-talet menar Smith (2015), att Ryssland tar sina första steg mot industrialisering och modernisering. I jämförelse med resten av Västeuropa skedde de industriella utvecklingarna i Ryssland långt efter, då de mottogs skeptiskt av landets ledare. De ville inte ändra den rådande jordbruksekonomin och inte heller integrera de liberala idéer som spreds i Västeuropa (ibid)

2.2 År 1900 – 1920

Början av 1900-talet i Ryssland färgas starkt av ett turbulent politiskt klimat. Den ryska revolutionen som sker 1917 är startskottet för den stora förändringen som ska ske och bakgrunden till revolutionen återfinns i missnöjet bland arbetarna och bönderna i Ryssland (Nationalencyklopedin u.å.). Frontfiguren för revolutionen var Vladimir Lenin och han var övertygad om att revolutionära krafter behövdes för att bryta det feodalliknande samhället

som rådde i Ryssland i början av 1900-talet. Ryssland låg vid den här tiden fortfarande långt efter Västeuropas utveckling inom industri och saknade moderna metoder inom jordbruket (Nationalencyklopedin u.å.). Förändringen kom när bönderna och arbetarna motvilligt tvingats i krig under första världskriget och störtningen av tsaren skedde i februari 1917. Senare samma år skedde en andra revolution, den så kallade oktoberrevolutionen. Lenin tog över som Rysslands ledare och för det ryska statskiktet innebar det här slutet på monarkin i Ryssland och början av Sovjetunionens diktatur (Nationalencyklopedin u.å.)

I samband med den ryska revolutionen 1917 introducerades föreställningen om ett enat samhälle och kultur. Landskapsarkitekturen fick bland annat nya unika drag i form av stora gröna offentliga ytor som främst var till för rekreationsvärden (Ignatieva & Smertin 2007). Den här typen av offentliga områden var ämnat att bli en plats för flera syften. Bland annat skulle idrott, kultur och samhällspolitiska event inrymmas i vad som på ryska kallas för ”parki culturi i otdicha” – parker för kultur och rekreation – konstaterar Ignatieva och Smertin (2007). Parkerna skulle samla tusentals människor samtidigt och betydelsen av parkerna syns i rollen de fick som förebild för andra parker runtom i Sovjetunionen (ibid).

Behovet av parker och rekreativa miljöer hade dessutom tillkommit när Sovjetunionen bytte huvudstad 1918, från Petrograd (nuvarande Sankt Petersburg) till Moskva (Shaw 2011). För den fysiska utformningen i staden innebar bytet av huvudstad en omfattande utbyggnad av infrastrukturen och en ny arkitektonisk symbolism, som skulle återspegla Moskva som den suveräna socialistiska huvudstaden (ibid). Vidare argumenterar Shaw (2011) att Marx och Engels marxistiska teorier beskriver hur den sociala miljön spelar en avgörande roll i skapandet av individen och kollektivet och som hon menar tillämpades i den sovjetiska arkitekturen.

2.3 År 1920 – 1930

I början av 1920-talet förklarade ledarna i Moskva Sovjetunionen som en flernationell stat med styre över politik, ekonomi och försvar över alla unionens stater (Nationalencyklopedin u.å.). Stalin hade tillträtt som unionens nya ledare 1924 i samband med Lenins död och 1920-talet kom därför att präglas mycket av Stalins ekonomiska och politiska ändamål. I praktiken betydde Stalins politik och ekonomi en reformering av jordbruket i form av tvångskollektivisering, samt en storskalig och kraftig satsning på industrin (ibid). Dessa förändringar ledde bland annat till en omfattande urbanisering och flera sovjetier flyttade till storstäder i Sovjetunionen (ibid).

I samband med den stora urbaniseringen och industrialiseringen som skedde på 1920-talet ställdes myndigheterna inför den nya utmaningen att inpränta nya normer bland sovjeterna, redogör Kalyukin et al (2015). Den efterföljande kulturella och sociala förändringen skedde delvis genom urban landskapsdesign, som var inspirerad av trädgårdsstadens grundläggande innebörd att utveckla arbetarnas kondition och hälsa. Dessutom uppmuntrades befolkningen att ta del av aktiviteter på fritiden i de nya landskapen (ibid). Aktiviteterna ansågs dels vara en viktig del för främjandet av utbildning och en upplyst befolkning, men också för medborgarnas egna hälsa och välbefinnande. Kalyukin et al (2015) betonar dock att parkernas huvudsyfte var att främja sociala interaktioner i en kollektiv miljö och på så sätt stärka den socialistiska andan.

Den sociala förändringen myndigheterna hade för avseende att genomföra har delvis sin bakgrund i parkernas status på 1920-talet (Shaw 2011). Flera parker ansågs nämligen som bidragande faktorer för brottsliga livsstilar då flera parker hade problem med slagsmål,

prostitution, onykterhet och andra kriminella aktiviteter (ibid). Problemen som syntes i parkerna framställdes som västerländska och ansågs ha kommit till Sovjetunionen genom dekadent västerländsk kultur som syntes runtom i Sovjetunionens underhållning och aktiviteter. Men Shaw (2011) menar också att det ställde krav på en komplex lösning i form av konsumtionskultur tillsammans med en sovjetisk pedagogik. Det första ingripandet mot kriminaliteten i parkerna blev mot alkoholismen och förändringen skedde främst genom föreläsningar och diskussioner om nykterhet i parkernas paviljonger (ibid).

I linje med den sovjetiska kulturella och sociala förändringen som infördes i konceptet parker för kultur och rekreation 1921, argumenterar Shaw (2011) för hur parkernas miljöer och dess fritidsaktiviteter skulle agera förmedlare av den sovjetiska politiken. Syftet med parkerna var att främja befolkningens intresse för socialistisk politik och ideologi. Men den beteendemässiga och sociala förändringen innebar inte bara en sammansvetsning av befolkningen, utan också nya livsstilar i form av nykterhet, läskunnighet och fysisk kondition, påpekar Shaw (2011). Således öppnades den första parken för kultur och rekreation och fick namnet Gorkijparken (Kalyukin et al 2015). Parken invigdes 1928 och blev inte bara en förebild för de andra parker för kultur och rekreation i Moskva, utan också parker i andra städer runtom i hela Sovjetunionen (ibid).

Utöver det första anläggandet av parker för kultur och rekreation, introducerades ryska trädgårdsstäder 1929 i utkanten av Moskva (Shaw 2011). Även om trädgårdsstäder inte blev norm för den ryska stadsplaneringen, influerades flera arkitekter av dåtidens ideal om en grön stad. Le Corbusier var en av dem arkitekter som var influerad av trädgårdsstadens ideal och hans verk syns i Moskvans landskapsarkitektur. Le Corbusier menade att parker var den enda praktiska lösningen för att försäkra stadens invånare en hälsosam miljö (ibid). Slutligen konstaterar Shaw (2011) att de gröna ytorna, tillsammans med sina rekreativa syften och specifika aktiviteter, fångade den sovjetiska samtidens ackulturation, det vill säga den kulturella och sociala förändringen Sovjet genomgick. Genom hela 1920-talet går det att avläsa arkitekturen och stadens utformning som ett instrument för den sovjetiska politiken. Shaw (2011) skriver dessutom att stadsplaneringen på 1920-talet i Sovjet ämnade att utjämna skillnaderna mellan stad och landsbygd, vilket har rötter i det västerländska fenomenet trädgårdsstaden (ibid).

2.4 År 1930 – 1940

Lite längre fram, i mitten av 1930-talet, etablerades den stalinistiska planering och det främsta exemplet på det är stadsbyggnadsplanen över Moskva från 1935, konstaterar Crowley (1993) i sin recension av Tarkhanov och Kavtaradz 1992. I planen syns typiska drag av det stalinistiska byggandet, varav axiala former och stora breda gator för ceremoniella uppvisningar är några exempel på typiska designmönster (Tarkhanov & Kavtaradz 1992 se Crowley 1993). Planen blev senare en förebild för många andra städer i Sovjetunionen. Dessutom var designen från planen 1935 lika detaljerat uttänkt som det lokala passystem som fanns i Moskva under samma tid (ibid). Båda skulle se till att vidhålla befolkningens isolering och den ideologiska dygd som varade. Därtill skulle det skilja det sovjetiska folket från utomstående fenomen som inte var i enlighet med Stalins politik. Det skulle bli den ideala kommunistiska staden, konstaterar Tarkhanov & Kavtaradz (1992), se Crowley (1993).

Dmitrieva (2006) menar att Stalins stadsbyggnadsplan från 1935 ämnade att återuppta ett feodalliknande samhälle. Hon argumenterar för hur cirkulära former skulle utgöra stadens olika hierarkier, varav den högsta hierarkin skulle utgå från Kreml. Dmitrieva (2006) menar att planen lydde under mottot som förespråkade Moskvans transformation till en exemplarisk

socialistisk stad. Enligt planen skulle Moskva rymma olika stilepokers konceptuella idéer. Bland annat raka avenyer – ”prospecti” – skulle bryta de medeltida strukturerna som redan fanns i staden och integreras in i det cirkulära mönstret över staden. Men Dmitrieva (2006) betonar också att staden inte utformades helt enligt det tänkta cirkulära mönstret. Det fanns lokala administrationer och infrastruktur som delvis skulle mjuka upp den enformiga stadsstrukturen. Staden blev därför indelade i mindre stadsdelar (ibid).

I samband med Moskvas ombyggnationer inspirerades sovjetiska arkitekter av internationell arkitektur (Dmitrieva 2006). New York var bland annat en inspirationskälla för utvecklingen av byggnadsarkitektur på 1930-talet i Moskva. Staden kom även att utveckla sin infrastruktur i takt med moderniseringen av staden (ibid). Ett omfattande tunnelbanenät, centralvärme och utvecklingen av kanalsystem är några exempel på infrastrukturprojekt från 1935 och framåt (ibid). Förutom de urbana projekten, genomfördes också ett mer omfattande projekt att anlägga den så kallade Moskva-Volga-kanalen, som skulle förse Moskva med tillgång till de närmaste fem haven (ibid).

Även om det pågick en modernisering av infrastrukturen i Moskva under Stalins tid, kom byggnadsarkitekturen i staden att påminna mer om antikens och renässansens tidstypiska arkitektur. Dessa approprieringar var i enlighet med Lenins teori om att använda storartade element från kända världsarv och Stalin använde dessa i sitt motto att göra Moskva till den bästa staden för arkitektur, konstaterar Dmitrieva (2006). Samtidigt fanns en grupp av arkitekter som inspirerades av tiden före revolutionen och de neoklassicismiska traditionerna i Moskva och Ryssland, påpekar Dmitrieva (2006)

På mitten av 1930-talet påbörjades även omfattande rivningar av kyrkor, medeltida objekt och andra historiska byggnader i Moskva (Shaw 2011). Rivningarna skulle ge plats åt det nya socialistiska byggandet och plats åt stora gröna ytor intill arbetarnas bostäder blev en viktig komponent i stadsplaneringen. De stora gröna ytorna skulle genomtränga staden från alla håll och de gröna ytornas funktioner, skala och karaktärer varierade (ibid). Boskapsgårdar, lokala parker i kvarteren, stadsdelsparker, lekplatser för barn, sport- och aktivitetsparker och parker av kultur och rekreation var några exempel på parker som fanns med i planerna för nya parker i Moskva under 1930-talet (ibid).

2.5 År 1940 – 1953

Under åren 1941 – 1945 strider Sovjetunionen i andra världskriget, känt som det stora fosterländska kriget i Ryssland. För Sovjetunionen innebar kriget 25 miljoner omkomna sovjeter och katastrofala förstörelser av städer och byar (Ignatieva och Smertin 2007). Utöver de förödande konsekvenserna av kriget, kom det även att påverka landskapsarkitekturen i Ryssland. Segerparker, minnesplatser och kyrkogårdar blev ett stort inslag och syns på flera håll i Ryssland (ibid). Dessa platser var utformade av en särskild arkitektgrupp som styrdes av den socialistiska regeringen. De enda tillåtna privatägda markerna under den här tiden var så kallade ”Dachas”, vilket var ett slags mindre semesterhus på landet. Semesterhusen användes också som ett slags överlevnadsverktyg under svåra ekonomiska perioder (ibid).

Efter slutet på andra världskriget går återuppbyggandet av Sovjetunionen relativt snabbt, då en stor mängd av befolkningen drivs till tvångsarbete (Nationalencyklopedin u.å.). Inom byggnadsarkitekturen krävdes effektiva och tekniska lösningar för ett snabbt återuppbyggande och flera arkitekter inspirerades av amerikanska lösningar, som till exempel prefabricerade byggnadsdelar, skriver Crowley (1993). I byggnadsplanen för Moskva gjordes en ändring 1949 som inkluderade 8 höga byggnader i centrala Moskva och en av dem var färdigbyggd

samma år som Stalin dog (ibid). Sju av åtta byggnader av de så kallade "vysotki" (känt som Stalinskraporna eller Stalins sju systrar på svenska) blev slutligen byggda och Erofeev (2021) menar att byggnaderna ändrade Moskvas stadsbild i grunden och var Stalins största och viktigaste bygge.

2.6 År 1953 – 1991

Efter Stalins död 1953 lydde ekonomin och politiken i Sovjetunionen under landets nya ledare Khrushchev. Men för arkitekturen hade den nya sovjetiska ledaren inte samma ambitioner att bygga monument som var dedikerat till den sovjetiska historien, liksom Stalin hade haft (Akinsha et al 2007). Dessutom konstaterar Shaw (2011) att Khrushchevs återhållsamma politik ledde till flera begränsningar inom arkitekturen och landskapsarkitekturen med tonvikt på att inte utsmycka i onödan. Men planerna på att utveckla gröna öppna ytor enligt planen från 1935 kvarstod och grönstruktur i form av en kil genom staden till Gorkijparken blev klar 1953 (ibid).

Även om behovet av parker för kultur och rekreation hade minskat från och med 1950-talet och framåt, hade 1100 parker konstruerats 1973 i Sovjetunionen. Parkerna fortsatte att utvecklas till att inkludera kultur, politik, utbildning, teater, sport och andra aktiviteter. Dessutom blev många parker försedda med idrottsutrustning och paviljonger för uppmuntrandet av läsning, spel, kaféer och teater (Kalyukin et al 2015). Shaw (2011) menar att en av flera anledningar till att behovet av parkerna för kultur och rekreation hade minskat, tros vara privatägda bilar som hade ökat under 1950-talet. Bilarna möjliggjorde för många att lämna staden och åka till sina dachas (sommarestugor) istället för att ta del av stadens offentliga parker. Dessutom hade flera parker i Moskva fått status som obehagliga då en ökad kriminalitet sågs i flera av Moskvas parker (Shaw 2011).

Under 1970- och 1980-talet var Sovjetunionens ekonomi så pass dålig att landet slutligen hamnade i en allvarlig ekonomisk kris. 1985 tillträdde den nya ledaren Gorbatsjov och hans mer liberala inställning till demokrati och marknadsekonomin skulle bli startskottet för upplösningen av Sovjetunionen (Nationalencyklopedin u.å.). För utvecklingen av landskapsarkitekturen och arkitekturen i Sovjetunionen under 1970-talet och fram till 1991, innebar det att den delvis avtog. Även om det gjordes försök att utveckla den storskaliga stilen som varit framträdande i Sovjetunionen, genomfördes många av byggplanerna aldrig fysiskt på grund av den svaga ekonomin (Nationalencyklopedin u.å.).

2.7 År 1991 – 2000

Strax efter Sovjetunionens fall levde större delar av den ryska befolkningen i fattigdom och missnöje mot landets styrande och en ojämn fördelningen av tillgångar mellan Moskva och resten av landet var ett faktum (Nationalencyklopedin u.å.). Vändningen kom efter millenniumskiftet, då ekonomin började ta fart tack vare stora investeringar och internationella förhandlingar (ibid). Men för landskapsarkitekturen och arkitekturen i Moskva innebar upplösandet av Sovjetunionen 1991 fram till början av 2000-talet att den ofta präglades av postmodernistiska inslag, som oftast var helt fri från den stalinistiska stilen och ideologin (Dmitrieva 2006).

I samband med upplösningen av Sovjetunionen kom landskapsarkitekturen och arkitekturen i Ryssland även att präglas socialt och ekonomiskt av flera västerländska länder (Ignatieva & Smertin 2007). Redan på slutet av 1990-talet kunde flera av dessa västerländska influenser ses i Ryssland. Ignatieva och Smertin (2007) hävdar att övervägande del av rysk sociologisk litteratur betraktar västerländsk utveckling inom ekonomi och ideologi som aktningvärd.

Fortsättningsvis beskriver Ignatieva och Smertin (2007) hur flera ryska författare beskriver västerländska influenser som ett fenomen som rör alla sfärer i dagens Ryssland. Det är inte bara i politiken och ekonomin som Ryssland låtit sig införliva dessa västerländska företeelser, utan också kulturellt och socialt (ibid). En pågående demokratisering av samhället, ökad yttrandefrihet och öppnandet av landets gränser är några exempel på positiva aspekter, som följt av upplösningen av Sovjetunionen, konstaterar Ignatieva och Smertin (2007).

2.8 År 2000 och framåt

I dagens Ryssland ses de västerländska influenserna, och kanske särskilt amerikaniseringen, i framför allt media, TV och kultur. Den är också väl representerad inom arkitekturen (Ignatieva & Smertin 2007). Skyskrapor och ett homogent byggande syns i Moskva och ett flertal stora städer runtom i Ryssland i dag. Dessa två aspekter ses som en del av amerikaniseringen (ibid). Förutom byggnadsarkitekturen, hävdar författarna, att den ryska landskapsarkitekturen också blivit starkt påverkad av den moderna och internationella kulturen. Ignatieva och Smertin (2007) konstaterar slutligen att landskapsarkitekturen helt och hållet reflekterar det moderna politiska och ekonomiska livet i Ryssland.

Men i kontrast till de goda aspekterna som skedde i samband av unionens upplösning och den pågående processen av västerländsk ekonomi och politik, talar Ignatieva & Smertin (2007) också om några negativa följder. Bland annat påpekar de att integreringen av marknadsekonomi i Ryssland gick väldigt fort och medförde flera konsekvenser. Det ryska samhället blev i princip indelat i två grupper – en mindre grupp rika ryssar och en större grupp fattiga till väldigt fattiga ryssar (ibid). Dmitrieva (2006) beskriver hur de ekonomiska och politiska förändringarna ledde till segregerade områden i Moskva. Ofta beskrivs exklusiva områden i ryska storstäder med ord som elit och guld (Dmitrieva 2006). Områdena är alltid omringade av höga staket och innehåller ofta olika typer av nöjesaktiviteter och betydelsefulla objekt som till exempel kyrkor (ibid).

2004 inrättades en ny stadsplanering i Moskva som skulle gälla fram till 2020, redogör Dmitrieva (2006). Förutom att den nya stadsbyggnadsplanen från 2004 hade slående likheter med planen från 1935, så skulle de nya direktiven dessutom säkerställa behovet av urbana landskap och parker i Moskva (ibid). Dessutom tar planen från 2004 särskilt hänsyn till ekologiska aspekter i den urbana miljön. Ytterligare beskriver Dmitrieva (2006) hur planen innehåller en särskild del som ska förhöja särskilda historiska områden i Moskva som nationella, sociala och kulturella centrum. Praktiskt ska detta ske genom att förklara betydelsefulla historiska områden i staden som beskyddade platser (ibid). Enligt Dmitrieva innebär det att historiska byggnader och offentliga ytor ska restaureras och att en begränsning av kommersiella verksamheter ska gälla, samt att olika turistattraktioner ska uppmuntras (ibid).

Utöver Moskvas nya stadsbyggnadsplan, står staden i dag inför utmaningar inom landskapsarkitekturen som påminner om många andra stora städer i världen (Telichenko et al (2017)). Staden är kompakt och har begränsade utrymmen för gröna ytor, en avancerad infrastruktur och många komplexa aspekter ska rymmas inom området för landskapsarkitektur. Dessa utmaningar ställer krav på kreativa lösningar i storstäderna runtom i Ryssland och Telichenko et al (2017) argumenterar för hur dessa problem kan lösas genom inspiration från andra stora städer runtom i världen, bland annat Seoul och New York.

3. Dominerande stilar och uttryck i Sovjetunionens arkitektur

3.1 Stalinism och socialistisk realism

Begreppet stalinism innefattar ett totalitärt samhällssystem som styrdes av diktatorn Josef Stalin och innebar ett kommunistiskt politiskt och ekonomiskt samhälle (Nationalencyklopedin u.å.). Socialistisk realism kallas kulturen inom stalinismen och som syntes inom alla konstnärliga fack, inte minst inom arkitekturen i Sovjetunionen på 1930-talet (Tarkhanov & Kavtaradz 1992 se Crowley 1993). Från början av 1920 fanns en konflikt inom arkitekturprofessionen mellan modernister och de traditionellt skolade arkitekterna (ibid). Modernisterna menade att de traditionella arkitekterna ignorerade den nya tiden och vanärade framgångarna av revolutionen, medan de traditionella arkitekterna menade att modernismen var orealistisk och främmande (ibid). Även om Lenins övertagande som Rysslands ledare och införandet av hans nya ekonomiska politik 1921 innebar en viss blandning av traditionell arkitektur och modernism, blev det ändå slutet för modernisterna i Ryssland (ibid).

Nationalencyklopedin (u.å.) beskriver socialistisk realism som beteckningen på arkitekturen som Sovjetunionens ledning stod bakom. Modernismen behandlade inte detaljerade delar av arkitekturen lika bra som traditionell arkitektur gjorde och därför applicerades den traditionella arkitekturen i det stalinistiska byggandet. Det klassiska arkitekturbyggandet tog dessutom gatan och omgivningen i bättre beaktning (ibid). Arkitekturen inom socialistisk realism fick en status som påminde om konst och varje enskild stat i Sovjetunionen skulle använda sina egna inhemska traditioner i deras arkitektur. Den socialistiska realismen varade till 1950-talets mitt i Sovjetunionen då ideal från modernismen istället blev aktuella (ibid).

Sovjetunionen hade dessutom ett stort fokus på att hitta exemplariska individer i enlighet med den proletära kollektivismens ideal som rådde under 1930-talet. Shaw (2011) menar att det visar på Sovjetunionens tendens att utse hjältar som samhället skulle efterlikna. Ytterligare genomsyrades också litteraturen och konsten av socialistisk realism som också skulle uppmuntra befolkningen att tillvarata idealen i verkligheten och dess revolutionära krafter (ibid). I samband med regimens uppmuntrande av att efterlikna hjältar, blev modersfiguren starkt kopplat till socialistisk realism. Flera statyer och monument syns i Sovjetunionens parker med kvinnliga gestaltningar som uttrycker Sovjetunionens bragder och mod (ibid).

Figur 1. [Moscow, Worker and Kolkhoz Woman from the Main Gate](#) (Grachev 2013) (CC BY 2.0).
Figurtext: I Vera Muchinas verk "Arbetare och kolchoskvinna" syns en man och en kvinna hållandes i hammaren och skäran (sovjetiska symboler för industri och jordbruk) som tillsammans stegar bestämt in i framtiden. Verket är ett klassiskt exempel på socialistisk realism och skulle inspirera befolkningen i Sovjet att göra likadant.

3.2 Monument och nationell identitet

Förutom att monument var en del av socialistisk realism, så fungerade också monument i de sovjetiska parkerna som minnesobjekt till ett flertal krig. Det stora fosterländska kriget är förmodligen den enskilt viktigaste händelsen för skapandet av den sovjetiska identiteten, menar Forest & Johnson (2002). En typ av park som förekommer i flera ryska städer är de så kallade segerparkerna (Polukhina & Vanke 2015). I segerparkerna återfinns monument som är till för att hedra och minnas de som stred i andra världskriget för Sovjetunionen (ibid).

Forest och Johnson (2002) redogör för tidigare forskning som menar att monument och minnesplatser har en stark koppling till den nationella identiteten. Genom att resa monument på offentliga platser till minne av särskilda nationella historiska händelser styrs den nationella historien. Det blir också en sätt att konstruera den mest idealistiska delen av den nationella historien (ibid). Forest och Johnson (2002) hävdar dessutom att det finns generella drag i monumenten från Sovjetunionens tid som är bortom de individuella statyernas semiotik. Tidlösa uttryck som gott och ont är ett exempel på tematik som återfinns bland flera statyer i Sovjetunionen och är särskilt effektiva till fördel för den sovjetiska politiken (Forest och Johnson 2002).

3.3 Konstruktivismen i Sovjetunionen

Ytterligare ett viktigt och centralt begrepp för arkitekturen och konsten i Sovjetunionen är konstruktivismen. I arkitekturen är konstruktivismen den del av modernismen som syntes och utvecklades i 1920-talets Ryssland (Nationalencyklopedin u.å). Begreppet syftar inte enbart på utformningen av byggnaderna, utan också föreningen av ingenjörernas och arkitekternas

arbetsmetoder (ibid). En föregångare för konstruktivismen vid namn Vladimir Tatlin använde sig gärna av samma material som syntes i industrierna under den tiden – det vill säga glas och järn. Konstruktivismens princip om en originell arkitektur med sociala funktioner blev den ideala arkitekturen som framför allt syntes under 1920-talet i Sovjetunionen (ibid).

Den mest betydelsefulla avsikten för konstruktivismen i Sovjetunionen var kanske ändamålet att förena konst och sovjeternas verkliga liv (Bellat 2017). Stalin var dock aldrig konkret med hur den sovjetiska landskapsarkitekturen skulle se ut, och därför blev det arkitekternas egna uppdrag att tolka utformningen enligt Stalins politik (ibid). Men landskapsarkitekturen hade åtminstone några komponenter som var genomgående, bland annat en arkitektur som skulle inordna och ena människor i ett helhetsperspektiv (ibid). Konstruktivismen fick dock aldrig något betydande genomslag, konstaterar Nationalencyklopedin (u.å), men Bellat (2017) menar att Sankt Petersburg kunde utveckla de konstruktivistiska byggandet något mer än Moskva, då Sovjets ledning hade gjort anspråk på de mest skickliga arkitekterna för uppbyggnaden av Moskva.

3.4 Flera sidor av den sovjetiska landskapsarkitekturen

Samtidigt har arkitekturen under Sovjetunionen alltid varit föremål för en blandning av olika stilar, menar Dmitrieva (2006). Modernismen och konstruktivismen var två föregångare till den stalinistiska stilen och stilarna samexisterade i Sovjetunionen (ibid). Parallellt till den stalinistiska stilen, påpekar dock Dmitrieva (2006) att det fanns en viss motsägelsefullhet inom modernismen och konstruktivismen som påstods vara anti-sovjetiska. Dessutom var konstruktivismens arkitektkår splittrad (Bellat 2017). Konstruktivisterna delade dock samma grundläggande tankar om arkitektoniska rumsligheter, teknologiska metoder och inte minst i rollen att inbringa hopp och glädje till Sovjetunionens befolkningen. Dessa grundtankar skulle dessutom inkorporeras i enlighet med Stalins socialistiska politik och som skulle motverka gamla traditioner och konservatism i landet (ibid).

I ett exempel på en konstruktivistisk arkitekt som skapade kombinationer av olika stilar var arkitekten Korjev (1897–1984) skriver Bellat (2017). Hans trädgårdar och landskap inspirerades ofta av klassiska franska trädgårdar och han gjorde flera gånger parterrer i form av världskartan. Dessa parterrer var vanliga under Sovjetunionens landskapsarkitektur då det syftade till revolutionens globala krafter och ämna att fungera i pedagogiska syften som skulle främja sovjeternas intresse för bildning (ibid). För växtbäddarna med blommor var det vanligt att de var uppradade tillsammans med banderoller, posters och slogans med den sovjetiska propagandan. Bellat (2017) konstaterar slutligen att Korjevs sätt att sammansmälta sovjetisk propaganda med konstruktivistiska inslag var ett framgångsrikt sätt att förvandla trädgårdar till underförstådda politiska platser.

Efter andra världskriget ställer Korjev upp i en tävling i återuppbyggandet och utvecklingen av en 1800-talspark i Kouskovo, i närheten av Moskva (Bellat 2017). Även om Korjevs största verk återfinns i trädgården intill Moscow State Lomonosov University var det i Kouskovo som Korjevs blandade stilar syntes tydligast (ibid). Parken i Kouskovo fick en grundläggande klassisk utformning men med inslag av informella mönster. Kanaler i fantasifulla formspråk, geometriska figurer och linjer i enlighet med konstruktivismens uttryck återfanns också (ibid). Ett sådant här exempel talar för trädgårdarnas landskapsarkitektur som ambivalent under Stalins tid (ibid). Vidare menar Bellat (2017) att flera arkitekter med konstruktivistiskt tänkande i Sovjetunionen kämpade med att integrera den nya stalinistiska arkitekturen och att de var de som lyckades bäst med att förena dessa två stilar som också blev de mest lyckade arkitekterna.

Förutom de blandade stilarna som präglade Sovjetunionens landskapsarkitektur, spelade frivilligarbetet förmodligen en avgörande roll för anläggandet av parker, konstaterar Bellat (2017). Frivilligarbete utfördes på söndagar och Lenin hade själv förespråkat frivilligarbete som en del av hans visioner för framtidens nya samhälle (ibid). Ekonomin i Sovjetunionen räckte inte till för att förse städerna med vad arkitekterna planerade och därför blev frivilligarbetet en viktig del i förverkligandet av den socialistiska staden och dess parker. Oavsett vilka uppgifter som utfördes, stora som små, var det enkelt att förespråka varje individs ansvar att hjälpa till att bygga den nya socialistiska staten (ibid). Metoden var särskilt vanlig mellan 1930-talet – 1960-talet och hjälpte flera städer i forna sovjet att bygga parker och gröna miljöer, konstaterar Bellat (2017).

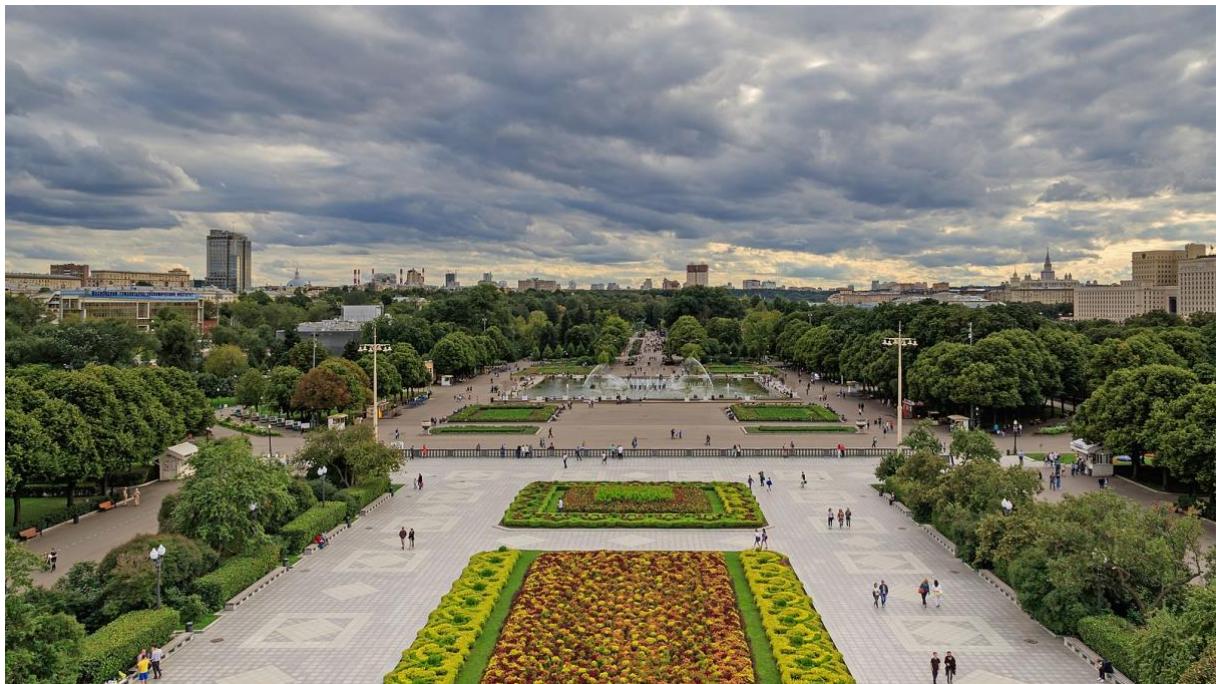
Hursomhelst, Bellat (2017) menar att landskapsarkitekturen fick en stor roll i skapandet av sovjetiska städer. Både konstruktivisterna och de mer traditionellt skolade arkitekterna skapade gröna ytor i den socialistiska andan och utvecklingen av parker och trädgårdsdesign ökade. Den stigande utvecklingen av park- och trädgårdsmiljö berodde delvis på grund av de arkitekter som inte lyckades tillräckligt bra inom byggnadsarkitekturen med att förena de ideal de var skolade i tillsammans med den stalinistiska stilen (ibid). Därför specialiserade de sig istället inom landskapsarkitektur, som inte var lika hårt reglerat. Samtidigt påstås det att landskapsarkitektur var konstruktivisterna svagare sida och att det särskilt syntes i deras misslyckade försök att balansera natur och arkitektur i en urban miljö (ibid).

4. Fallstudie

4.1 Gorkijparken

Gorkijparken är en centralt belägen park i Moskva och en park av kultur och rekreation. Parken är ungefär 100 år gammal och anlades 1923 och användes i början som en plats för utställningar inom områdena för jordbruk och hantverksindustri (Kalyukin et al 2015). Parken var officiellt öppen för den ryska allmänheten 1928 och är den första parken av sitt slag i Sovjetunionen. Parken var en symbol för det sovjetiska projektet om ideologisk och kulturell förbättring av befolkningen (ibid).

Shaw (2011) hävdar att Moskva redan hade många stora och betydelsefulla parker innan anläggningen av Gorkijparken, till exempel Sokol'niki, Petrovskii-parkerna och Alexanderträdgården. Men Moskva hade inte den typ av park som Gorkijparkens syfte skulle fylla – en grönyta ägnat åt att stärka den socialistiska sammanhållningen. Dessutom var området stadens största soptipp innan det omvandlades till park och Shaw (2011) framhäver i sin text att det kan ha varit en symbol för hur den gamla tiden begravs och ersätts med nytt liv.

Figur 2. [Moscow Gorky Park colonnades viewpoint](#) (Savin 2016) ([Free Art License 1.3](#)).

Figurtext: Gorkijparken sedd från huvudentrén in i parken. Formstarka planteringar och stora ytor av hårdgjort material.

Gorkijparken var från början en hybrid av grundläggande klassisk sammansättning med flera konstruktivistiska inslag. Bellat (2017) menar att de klassiska blomrabatternas formella drag skulle balanseras med inslag av kreativa tolkningar. Till en början planerades en centralaxel som tänkta paviljonger och rabatter skulle ordnade sig efter. Men paviljongerna och rabatterna visade ta för mycket plats, vilket inte var i enlighet med den nya sovjetiska landskapsarkitekturen (ibid). Därför ändrades ursprungsplanerna och Gorkijparken fick stora öppna ytor som skulle kunna inrymma många människor på en och samma gång och deras platskrävande aktiviteter (ibid).

Trots utmaningen med den monumentala skalan av Gorkijparken gick Ginzburg, en av arkitekterna bakom parken, inför att skapa en park med en funktionalistisk logik. Han betonade betydelsen av separata områden för aktiviteter och rekreation utan en synlig rangordning (Bellat 2017). Ginzburg fortsatte att arbeta med sina konstruktivistiska ideal genom att tillämpa abstrakta former i parkens utformning. Den abstrakta geometrin motiverades som det bästa arkitektoniska sättet att förse den sovjetiska befolkning med en rumslighet anpassat för sport, rekreation och andra utomhusaktiviteter (ibid).

En annan arkitekt bakom Gorkijparken – Melnikov – hade visioner att skapa en sammanblandning av stilar i något som Bellat (2017) betraktar som ett landskapsarkitekturexperiment. Blandningen skulle ske genom en hopslagning av den sovjetiska politiken och klassiska inspirationskällor. Till hjälp för att slå ihop dessa två, inspirerades Melnikov av Versailles för att balansera den industriella inslagen i parken. Genom dessa två hopslagningar skapade han en förebild för många andra verksamma arkitekter i Sovjetunionen (ibid). Bellat (2017) konstaterar slutligen att Gorkijparken är en av Sovjetunionens bästa parker av sammansmältningar från både konstruktivistiska experiment och den sovjetiska omformningen av Versailles barocka landskap.

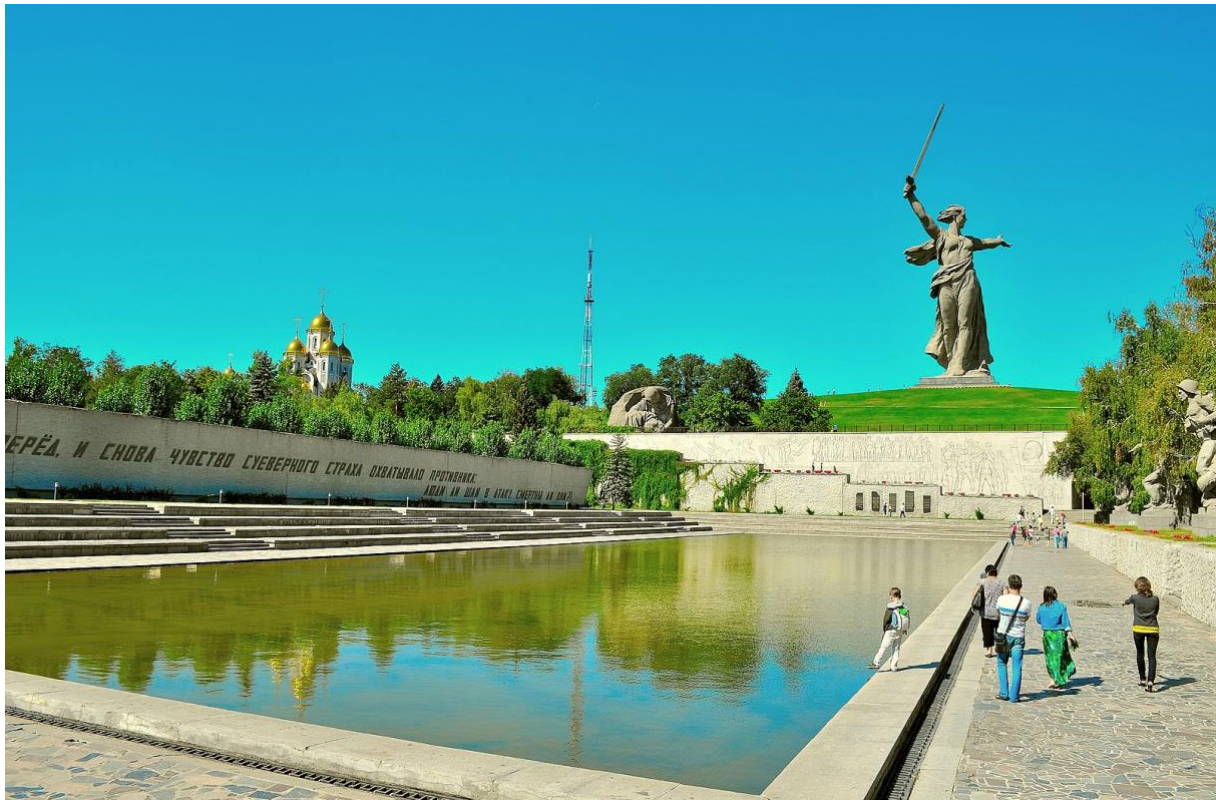
Under åren fram till andra världskriget var Gorkijparken en populär plats för aktiviteter och rekreation men även karnevaler, teater och musikevent ägde rum. Efter andra världskriget och början av 1950-talet hade dock parkens popularitet minskat betydligt (Shaw 2011). På 1950-talet invigdes den stora porten till parkens entré utan någon särskild uppmärksamhet. För Gorkijparken innebar 1950-talets nya politik inga större förändringar, liksom mycket av resterande arkitektur i Sovjetunionen (ibid). Parkens popularitet fortsatte senare under andra hälften av 1900-talet att minska och så småningom att bli utkonkurrerad av andra nyare och modernare parker. Shaw (2011) menar dessutom att parken i dag tenderar till att betraktas som omodern med en spretig blandning av olika tidstypiska och internationella objekt.

Figur 3. [Moscow Gorky Park main portal](#) (Savin 2016) ([Free Art License 1.3](#)). *Figurtext: Huvudentré till Gorkijparken.*

4.2 Segerparkerna Fosterlandet kallar och Poklonnaya Gora

Högst uppe på kullen i segerparken Mamayev Kurgan i staden Volgograd står monumentet Fosterlandet kallar. Det är en nationell symbol för Ryssland och är en hyllning till de som stred för Sovjetunionen under det stora fosterländska kriget (Polukhina och Vanke (2015). Hitlers arméer och de Sovjetiska arméerna stred mot varandra i 200 dagar på samma kulle som statyn står på. Statyn invigdes 1967 och betydelsen av den kan jämföras med frihetsgudinnan i New York eller Jesus-Kristus-statyn i Rio de Janeiro, menar Polukhina och Vanke (2015). Skulpturen Fosterlandet kallar är designad enligt traditionell stil i enlighet med idealen inom socialistisk realism (ibid).

Figur 4. [Мамаев курган](#) (YakovLew 2013) (CC BY-SA 4.0). Figurtext: På toppen av kullen i parken Mamayev Kurgan står statyn Fosterlandet kallar i staden Volgograd. Statyn är 85 meter hög, väger 8000 ton och kan ses från hela staden.

Segerparken i Poklonnaya Gora, tillsammans med Aleksandrovsky trädgård, ses som de två viktigaste minnesplatserna av det stora fosterländska kriget i Moskva, men de är även minnesparker för första världskriget och andra krig (Polukhina & Vanke 2015). Religiösa, heroiska och segrande konnotationer är tydliga inslag i Poklonnaya Gora. Kulturarv i form av monument, artefakter och andra materiella objekt går att finna i segerparken och nya objekt adderas till parken med jämna mellanrum (ibid). Även om inga strider under det stora fosterländska kriget utkämpades på Poklonnaya Gora, är platsens naturliga sluttning mot staden en faktor för placeringen av segerparken. Poklonnaya betyder nämligen att buga på ryska och ska referera till den kroppsliga rörelsens betydelse – att tacka (ibid). Förutom platsens sluttning mot staden syns en abstrakt och eklektisk stil i parken, med kombinationer av sekulära och religiösa inslag (ibid).

Ett exempel på en av de många objekt som finns i parken i Poklonnaya Gora, är statyn av sakt George som dödar en drake utsmyckad med svastikor och som ska symbolisera segern över Nazityskland. Förutom statyn finns det också museum, religiösa kapell, en stor öppen yta och mindre minnesmärken och platser. Platsen är en viktig del för den ryska historien, särskilt strax efter andra världskrigets slut fram till mitten av 1980-talet. Faktum var att det kanske till och med var den enskilt mest betydelsefulla händelsen för skapandet av den nationella identiteten i Sovjetunionen, menar Forest och Johnson (2002).

Figur 5. [Victory park on Poklonnaya Hill](#) (mos.ru 2020) (CC BY 4.0). *Figurtext: Segerparken på Poklonnaya Gora där ett upprest monument syns i änden av parken tillsammans med vattenspel i ett axiellt mönster från monumentet. Stora ytor hårdgjort syns i gångarna mot monumentet.*

De två segerparkerna har flera gemensamma uttryck med varandra. Båda är placerade på kullar, har flera minnesobjekt relaterade till militären, storleken på parkerna och dess betydelse för den nationella historien (Polukhina & Vanke 2015). De långa gångarna och antalet trappor ska påminna om den hårda och långa vägen många tidigare ryssar har vandrat. Skulpturer och inskriptioner i parkerna betonar både hjältemodet av det ryska folket, men också förlusterna och sorgen (ibid). Båda minnesparkerna har mindre vattensamlingar som rinner längs med gångstigarna mot monumenten och föreställer tårarna av de som förlorat någon i striden. På vägen mot parkernas jättelika monument återfinns en konstant brinnande eld som ska föreviga minnet av det stora fosterländska kriget (ibid).

4.3 VDNKh-parken

VDNKh är en park vars akronym på engelska står för "The Exhibition of the Achievements of the National Economy" och parken kom senare att kallas "All-Russian Exhibition Center" (Forest & Johnson 2002). Parken anlades 1939 och var från början en plats för utställningar inom sovjetisk ekonomi. Under de första årtionden hade parken ett stort fokus på enskilda betydelsefulla sovjetiska medborgare genom historien och hedrade dem med statyer. Det kom senare att ändras under ledningen av Khrushchev, då fokus istället låg på yrkessektioner som metallurgi, medicin, kolbrytning och transporter (ibid). Lite längre fram genomgick parken ytterligare förändringar och i dess slutgiltiga form fanns 72 utställningspaviljonger på över 200 hektar med utställningar inom olika områden, exempelvis atomenergi och boskap. Parken lockade tusentals människor till sina utställningar varje år (ibid).

Från och med 1991 kom parken att förlora det statliga stödet för sina utställningar, vilket ledde till att parken förlorade sin status som en viktig utställningsplats, enligt Forest och Johnson (2002). Förändringen ledde till att parken övergavs, tills paviljongerna började att hyras ut. Så småningom blev paviljongen för kemi en lekplats för barn med ett Djungelboken-tema och paviljongen för atomenergi blev en plats för tekniska tjänster som hade datorer, faxar, kopiatorer och annan teknisk utrustning. Ryssarna kunde köpa allt från hemelektronik, smycken och bilar på platsen och längre fram byggdes även ett nöjesfält i parken. Forest och Johnson (2002) skriver fortsättningsvis att parken fick en strategisk plan 1999 som skulle utveckla parken till en mer storskalig utställningspark av mer kommersiell karaktär.

Figur 6. [VDNKh](#) (Samarin, mos.ru 2020) ([CC BY 4.0](#)). *Figurtext: Bild på VDNKH-parken 2020 efter flera genomgående förändringar*

4.4 Izmaylovsky Park

Izmaylovsky-parken har en långtgående historia och Slepnev och Al-Qatranly (2021) talar för att parken har använts redan på 1600-talet. Parken hade nämligen varit del av Izmaylovsky-skogen som var ett område för främst kungligheterna i Moskva (Slepnev och Al-Qatranly 2021). Skogen försåg Tsarerna med jakt, rekreation och andra aktiviteter. Den dåvarande kungen Alexey Mikhailovich (1629 – 1676) var inspirerad av Europas trädgårdar och lade grunden till vad som i dag är en botanisk trädgård. Fontäner, vattenspel, dekorativa objekt och en formstark design kom senare att adderas i parken och landskapen var tydliga inspirerade av europeisk park- och trädgårdsdesign.

I dag är parken fortfarande en del av Izmaylovsky skog i Moskvas östra del och är ungefär 310 hektar stort. Parken är en av Moskvas största parker och några av de främsta kvaliteterna som Slepnev och Al-Qatranly (2021) listar är parkens uppfriskande atmosfär, artdiversitet, stora träd, fågelliv och diverse lekplatser för barn inom alla åldrar. Parken har dessutom många ytor för olika typer av aktiviteter och idrott. Utöver det har parken också båtuthyrning intill parkens sjö och olika typer av nöjesattraktioner, bland annat ett pariserhjul (ibid).

Parkens största utveckling skedde i början av 1930-talet under Sovjetunionens diktatur och var fram till 1961 uppkallad efter Stalin (Slepnev och Al-Qatranly 2021). Parkens huvudsyfte var ett storskaligt område med många rekreativa områden för stadens invånare. Några välkända sovjetiska landskapsdesigner vid namn Korzhev och Prokhorova utformade parkens

grundläggande element och i slutet av 1930-talet hade parken fått promenadstråk med dekorativa inslag i form av statyer, växthus och trädgårdsbänkar (ibid).

I början hade parken vattenelement i parkens centrala del, utformad som en cirkel, och var grunden för parkens resterande utformning (Slepnev och Al-Qatranly 2021). Två alléer, en större och en mindre, cirkulerade i förhållande till vattnet i parkens mitt. Under åren har parken blivit en uppskattat grönområde i staden och parken har flera gånger använts för sociala evenemang. En gedigen plantering av buskar och träd har dessutom tillförts i parken med åren. Ytterligare tillägg i form av olika typer av attraktioner tillfördes också. I dag är parkområdet dessutom en del av en beskyddad naturmark (ibid).

Figur 7. [Moscow, tram tracks through Izmaylovsky Park](#) (Grachev 2016) (CC BY 2.0). *Figurtext: Spårvagn i Izmaylovsky-parken*

5. Diskussion

5.1 Parkernas utformning

Efter följande källmaterial går det att konstatera att kopplingen mellan landskapsarkitekturen i parkerna och den sovjetiska politiken var tämligen stark under Sovjetunionens tid. Flera parker anlades, utvecklades eller förändrades i syfte att stärka den socialistiska andan i Sovjetunionen. Parkernas fysiska utformning ter sig olika från varandra, däremot är de immateriella avsikterna desamma. Stärka den kollektiva andan, god återhämtning, bildning, minska kriminaliteten, nykterism och inte minst följa den sovjetiska politiken, är några av de avsikter parkerna hade att uppnå. Dessutom syftade flera parker till att hedra och påminna det sovjetiska folket om storslagna strider och dess förluster, men framför allt vinsterna och den starka kollektivismen.

I en jämförande diskussion kring hur parkerna som finns representerade i fallstudien har utformats går det att konstatera att samtliga parkers storlek påminner om varandra och har, eller har haft, betydelsefulla monument centraliserade i mitten av parken. Parkernas formella, ordnade och statiska intryck talar dessutom för ett allvar i enlighet med den dogmatiska politik och dess konsekvenser som fördes genom Sovjetunionen. Den centrala delen i parken i form av jättelika monument verkar dessutom tyda på att parkerna spelar efter en typ av dramatik, som byggs upp mot parkens huvudsakliga pjäs. Det skulle också kunna tyda på att det finns en tydlig hierarkisk ordning i flera parker från Sovjetunionen, eftersom höjdskillnaderna i parkerna talar för en rangordning i själv parkerna där den högsta punkten utgör parkens viktigaste del. Men i exemplet med Gorkijparken, konstateras det av Bellat (2017) att det inte skulle finnas någon synlig hierarki. Det bör visa att det inte är alla parker som konstruerades under Sovjetunionens tid som har en hierarkisk ordning. Däremot verkar det inte som att något talar emot att det inte finns någon typ av immateriell eller osynlig hierarki i parkerna.

Vidare verkar parkerna under Sovjetunionen ha inspirerats av flera olika arkitektskolor och stilepoker, vilket också påverkar parkernas utformning. Konstruktivismens och modernismens abstrakta och tekniska ideal tycks synas innan och efter ledningen av Stalin, och i en sammanblandning av de klassiska ideal som Stalin förespråkade under hans tid. Parkernas internationella influenser syns också, exempelvis i de parker som inspirerats av de franska trädgårdarnas formalitet och mönster.

Förutom statyer och monument som återfinns i flera parker från sovjetunionen och i parkerna som finns representerade i fallstudien, är vatten, höjdskillnader, stora öppna ytor, mycket hårdgjort material och olika utformningar av paviljonger vanligt förekommande i parkerna som byggdes i Sovjetunionen. Vattnets betydelse syns exempelvis i segerparken i Moskva, där det symboliserar tårar, men om symbolismen återfinns i de andra parkerna, exempelvis parkerna för kultur och rekreation är inte helt klart. Det är inte troligt att den symbolismen finns i de senare, eftersom syftena mellan segerparker och parker för kultur och rekreation är olika. Men nästan alla parker, och särskilt segerparkerna i fallstudien, delar höjdskillnader som en gemensam nämnare.

5.2 Parkernas syfte och diskussion av dess betydelse för den ideala sovjetiska staden

Bakgrunden till Sovjetunionens byggande av politiska parker återfinns i motivet att förändra det sovjetiska folkets sociala och kulturella beteende som skulle gynna den socialistiska politiken. Men den faktiska påverkan på människorna genom parken kan diskuteras. Även om många utformningar och praktikaliteter ämnade att förändra det sovjetiska folket socialt, är

det svårbedömt att tala om hur mycket det förändrade hos folket. Även om det finns en tydlig koppling mellan exempelvis nationell identitet och monument, framstår flera parker som abstrakta i deras sätt att förändra människor. Åtminstone i vilken utsträckning som folket blev förändrat.

I Bellat (2017) påstås att landskapsarkitekturen inte hade några särskilda konkreta dokument att förhålla sig till, som byggnadsarkitekturen hade haft. Utifrån det här antagande går att diskutera landskapsarkitekturens roll i byggandet av den socialistiska staden. Även om Bellat konstaterar att landskapsarkitekturen var viktig för byggandet av den sovjetiska staden, framstår det som att landskapsarkitekturen inte var lika viktig som byggnadsarkitekturen, då den senare hade fler direktiv att förhålla sig till. Däremot bekräftar bland annat Shaw (2011) påståendet om de gröna miljöernas roll för den kulturella och sociala förändringen att parkerna hade en viktig betydelse. Sammantaget står det klart att parkerna i Sovjetunionen var en viktig del i sovjets ideala stad men inte hur viktiga i jämförelse med byggnadsarkitekturen.

Ytterligare är det svårt att konstatera hur mycket av landskapsarkitekturen som var formad efter Stalins politik i jämförelse med byggnadsarkitekturen. Eftersom landskapsarkitekturen inte hade samma konkreta direktiv som byggnadsarkitekturen hade, är det möjligt att landskapsarkitekturen inte var lika enhetligt utformad som byggnadsarkitekturen verkar ha varit. Arkitekternas egna sätt att tolka utemiljön, och i det här fallet parker, råder det tvivel om vilka sätt och premisser som varade för byggandet av parker i Sovjetunionen. Dessutom är det oklart hur andra parker i Sovjetunionen såg ut, även om det verkar som att de inspirerades av parker i Moskva, men till vilken utsträckning är inte helt klart.

5.3 Skillnader och förändringar i Sovjets parker

Det som skiljer parkerna åt är framför allt orsaken till parkernas uppkomst. Parkerna för kultur och rekreation skiljer sig i viss mån i jämförelse med segerparkerna – som dessutom anlades senare än parker för kultur och rekreation – då de har olika syften. Parkerna för kultur och rekreation är kanske först och främst en park för nöjen och avslappning och som fanns till för den proletära befolkning. Segerparkernas främsta ändamål är att påminna om olika krig i Rysslands historia och dess utfall. Dessutom är det oklart om parkerna delar samma stil.

Parkernas inkonsekventa stil genom Sovjetunionens tid syns till exempel genom skiftningarna i användningen av monument. Det verkar som att tiden under ledning av Stalin (1924 – 1953) hade en större användning av monumenten medan det avtog efter hans död. Det kan ha varit ett resultat av den svaga ekonomin i andra hälften av Sovjetunionens tid, eller en del av den generella avtagandet från den stalinistiska stilen, men det är mångtydigt vad som är anledningarna till förändringen av användningen av monumenten. Hursomhelst, genom exemplet av användningen av monument, skulle de landskapsarkitektoniska stilarna som syntes i parkerna under Sovjetunionens tid kunna delas upp i parkerna före och efter Stalin.

Strax innan upplösningen av Sovjetunionen är det tveksamt om det överhuvudtaget fanns några som helst likheter mellan de första årtiondenas sovjetiska arkitektur och den senare delen i sovjetiska arkitekturen. Eftersom upplösningen av Sovjetunionen skedde stegvis från mitten av 1980-talet och framåt, är det tvetydigt hur det påverkade parkerna. Dessutom bör den svaga ekonomin haft en avgörande roll i utvecklingen av parker i slutet av Sovjetunionen, det vill säga från och med 1970-talet och fram till upplösningen 1991. Påståendet kring ett mättat behov av parker av kultur och rekreation är dessutom en faktor som tyder på att Sovjetunionens politiska syften i parker kanske var uppnått, eller åtminstone inte aktuellt längre.

I en jämförelse mellan landskapsarkitekturen i parkerna innan, under och efter Sovjetunionens tid fastställs att de dominerande uttrycken varierade. Det internationella inflytandet ser även ut att ha varierat under tiden. Innan 1900-talet fanns ett starkt inflytande, som svalnade under Sovjetunionens tid och sedan växte efter uppbrottet av unionen. Parkerna förändrades helt enkelt i takt med de politiska strömningar som varade i Ryssland.

5.4 Dagens landskapsarkitektur i Ryssland och bevarandet av gamla parker

Det finns flera skillnader mellan parkerna från Sovjetunionens tid och parkerna i Ryssland i dag. En stor skillnad tycks vara uppdelningen av privat och offentligt. De politiska ideal som inspirerats av trädgårdsstadens intentioner att utjämna skillnaden mellan stad och land tycks inte synas lika väl i dagens landskapsarkitektur i Ryssland. Det blir särskilt tydligt när Dmitrieva (2006) påpekar hur de exklusiva områdena i Rysslands storstäder omringas av staket, till för samhällseliten. Problematiken av offentliga grönytor som bortprioriteras till fördel för exklusiva privatägda trädgårdar verkar enligt Ignatieva och Smertin (2007) dessutom vara en nationell företeelse som sker i de större städerna runtom hela Ryssland.

I samband med att flera parker har förändrats och präglats av globala stilar under 2000-talet, blir frågan om bevarande av historiska miljöer aktuell. Flera parker har genomgått förändringar men det är inte lika tydligt vad förändringarna har inneburit för den politiska kopplingen till parkerna, eller syftet överhuvudtaget bakom förändringarna. Dessutom är det inte heller klart när parkerna har förändrats. I och med de förändringar parkerna har genomgått, blir tidigare analyserat material för studien vägledande i fallstudien. Det här skulle kunna spela roll i representationen av parker från Sovjetunionen. Därför fastslås, i enlighet med Kopec och Lord (2010), att bevarandet av de historiska miljöerna blir en viktig del för dokumentationen av de parker som upprättades under Sovjetunionens tid.

6. Slutsats och fortsatta studier

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det finns en uttalad koppling mellan den sovjetiska politiken och parkernas utformning och innehåll. Utformningen av parkerna skedde huvudsakligen för en kulturell och social förändring av det sovjetiska folket och för att påminna folket om ett flertal krig som landet segrat i. Däremot är det inte lika konkret hur utformningen av parkerna ser ut för att främja den sovjetiska politiken, även om det finns en viss tematik som är genomgående i flera parker. Mer vetenskapliga underlag hade underlättat förståelsen för kopplingen mellan sovjetiska parker och sovjetisk politik. Dessutom skulle mer underlag om ämnet kunna berätta mer om hur arkitekterna under ledningen av Stalin åtog sig rollen att skapa gröna miljöer i den socialistiska diktaturen. Kopec och Lord (2010) menar att det behövs mer studier om den urbana miljön i Sovjetunionen och i den här studien bekräftas det att det behövs mer studier som påvisar kopplingen av sovjetisk politik och parkerna i Sovjetunionen.

För fortsatta studier hade det exempelvis varit intressant att undersöka vilka kopplingar det fanns mellan parkerna i Moskva, vilka hierarkier mellan dem som fanns och hur till exempel en kvarters- eller stadsdelspark kunde se ut i Sovjetunionen. Dessutom skulle andra städer i andra stater från Sovjetunionen än Ryssland varit intressant att jämföra med Moskva som var Sovjetunionens ideala socialistiska stad. Analyser och jämförelser mellan olika parker i olika städer i Sovjetunionen hade också kunnat utveckla ämnet. Dessutom hade det varit intressant att se hur stater från Sovjetunionen arbetar med arvet av sovjetiska parker i dag.

7. Referenser

Akinsha, K., Kozlov, G. & Hochfield, S. (2007). *The Holy Place: Architecture, ideology, and History in Russia*. Yale University Press: New Haven, USA. ISBN: 1-282-35196-6
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=3420486>
[2022-02-25]

Bellat, F. (2017). *An Uneasy Metamorphosis: The Afterlife of Constructivism in Stalinist Gardens, Rethinking Marxism*. 29:1, ss 16-41. DOI: 10.1080/08935696.2017.1316102
<http://dx.doi.org/10.1080/08935696.2017.1316102> [2022-03-03]

Crowley, D. (1993). *Stalinist Architecture by Alexei Tarkhanov and Sergei Kavtaradze: Journal of Design History*. Volym 6 (nummer 2), 141-143. Oxford University Press on behalf of Design History Society <https://www.jstor.org/stable/1315969> [2022-01-27]

Dmitrieva, M. (2006). *Moscow Architecture between Stalinism and Modernism: International Review of Sociology - Revue Internationale de Sociologie*. 16:2, 427-450, DOI:10.1080/03906700600709350 <https://doi.org/10.1080/03906700600709350> [2022-02-15]

Erofeev, N. (2021). *Moscow Monumental: Soviet skyscrapers and urban life in Stalin's capital: Social History*. 46:3, 336-338. DOI: 10.1080/03071022.2021.1927403
<https://doi.org/10.1080/03071022.2021.1927403> [2022-03-03]

Forest, B. & Johnson, J. (2002). *Unraveling the Threads of History: Soviet-Era Monuments and Post-Soviet National Identity in Moscow: Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 92 (nummer 3), 524-547. Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the Association of American Geographers.
<https://www.jstor.org/stable/1515475> [2022-03-04]

Ignatieva, M. & Smertin, V. (2007). *Globalisation Trends in Russian Landscape Architecture*. 111-115. Sankt Petersburg, Ryssland: St. Petersburg State Polytechnic University Publishing House.
<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.610.5175&rep=rep1&type=pdf>
[2022-01-27]

Kalyukin, A., Borén, T. & Byerley, A. (2015). *The second generation of post-socialist change: Gorky Park and public space in Moscow, Urban Geography*. 36:5, 674-695. DOI:10.1080/02723638.2015.1020658.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02723638.2015.1020658?needAccess=true>
[2022-03-02]

Kopec, D. & Lord, N. (2010) *Scares of Communism: Architectural and Design Remnants of an Ideology: Space and culture*. Los Angeles, USA: SAGE Publications. 436 – 454. DOI: 10.1177/1206331210374142
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1206331210374142> [2022-04-08]

Mako, V., Vukotic Lazar, M. & Roter Blagojević, M. (2014). *Architecture and Ideology*. Newcastle upon Tyne, England: Cambridge Scholars Publishing. ISBN: 1-4438-6082-4.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=1707026&pq-origsite=primo> [2022-02-22]

- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Arkitektur: Ryssland*.
[https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ryssland-\(land\)#arkitektur](https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ryssland-(land)#arkitektur)
[2022-02-25]
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Konstruktivism*.
[https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/konstruktivism-\(arkitektur\)](https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/konstruktivism-(arkitektur))
[2022-03-08]
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Ryska revolutionen*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ryska-revolutionen> [2022-03-09]
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Sovjetunionen*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sovjetunionen> [2022-03-08]
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Sovjetunionen bildas, Stalin, terror och världskrig: Historia: Ryssland*. [https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ryssland-\(land\)#historia](https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ryssland-(land)#historia)
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Socialistisk realism*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/socialistisk-realism> [2022-03-08]
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Stalinism*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/stalinism> [2022-03-08]
- Polukhina, E. & Vanke, A. (2015). *Social Practices of Using War Memorials in Russia: A Comparison between Mamayev Kurgan in Volgograd and Poklonnaya Gora in Moscow*. Volym 14 (nummer 4), 115 – 128.
https://sociologica.hse.ru/data/2015/12/30/1136160936/RusSocRev_14_4_115_Polukhina_Vanke.pdf [2022-02-10]
- Shaw, C. (2011). *A fairground for "building the new man: Gorky Park as a site of Soviet acculturation*. Cambridge, Storbritannien: Cambridge University Press. Volym 38 (nummer 2), 324 – 344. DOI:10.1017/S0963926811000435
<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/A686F4B48277B1D588C1D56B9840C47B/S0963926811000435a.pdf/a-fairground-for-building-the-new-man-gorky-park-as-a-site-of-soviet-acculturation.pdf>
[2022-03-09]
- Slepnev, M. & Al-Qatany, A D. (2021). *Assessment effectiveness of the functional zoning and calculation of the recreational load for the territory of Izmailovsky Park: IOP Conference Series: Earth and Environmental Science 723*. Volym 723 (nummer 4), 1 – 5. doi:10.1088/1755-1315/723/4/042002
<https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/723/4/042002/pdf> [06-04-2022]
- Smith, H. (2015). *Martin Kragh: Rysslands historia – från Alexander II till Vladimir Putin*. Nordisk Østforum. Volym 29 (nummer 4), 246 – 248.
https://www.idunn.no/nof/2015/04/martin_kragh_rysslands_historia_fraan_alexander_ii_till_v [2022-02-15]

Telichenko, V., Andrey Benuzh1, A. & Mochalov, I. (2017). *Landscape Architecture and green spaces in Russia*. MATEC Web of Conferences, volym 117, 164 – 170.

DOI: 10.1051/mateconf/201711700164

https://www.matec-conferences.org/articles/mateconf/pdf/2017/31/mateconf_rsp2017_00164.pdf [2022-03-09]